

میزگرد : منظر و اکولوژی

گزارش : الناز مرتضی مهربانی

میزگرد علمی با موضوع ارتباط «اکولوژی» و «منظر»، با هدف بررسی این رابطه و تبیین و توضیح دانشی که «اکولوژی منظر» خوانده می‌شود، با حضور اساتید و صاحب نظران حوزه‌های منظر و اکولوژی در پژوهشکده نظر برگزار شد. در این میزگرد که با مدیریت دکتر سید امیر منصوری مدیر گروه معماری منظر در دانشگاه تهران و رئیس پژوهشکده نظر برگزار شد، مهندس مهدی شیبانی، استاد معماری منظر در دانشگاه شهید بهشتی، دکتر محمدرضا مثنوی، معمار و دانشیار دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران، دکتر احمدرضا یآوری دکترای محیط زیست و دانشیار در دانشگاه تهران و دکتر حسن تقوایی مدیر گروه معماری منظر در دانشگاه شهید بهشتی به تبادل آراء درباره اکولوژی منظر پرداختند.

به زیرساخت شهر و کشاورزی و غیره می‌بریم. ماهواره، موزاییک، بافت و رنگ را مطرح کرد که خیلی به حوزه طراحی نزدیک بود... امروز مفاهیم «اکوفیلد» و emergent properties مطرح است. در ارزیابی بصری، که «کاپلان آ» بر اساس شفافیت برداشت و «آپتون آ» بر اساس ویژگی زیستگاهی ارائه کردند، اکولوژی خیلی به طراحی نزدیک شد. در واقع اکولوژی و منظر از دو طرف به هم نزدیک شدند. هم طراح‌ها این خصوصیات بیرونی را دیدند و هم اکولوژیست‌ها به مکان و بستر روابط طبیعت توجه کردند، و ضمناً به اینجا رسیدند که آن کسی که داریم ارزیابی را برای او انجام می‌دهیم هم مهم است... در نتیجه مفهوم total landscape آمد برای اینکه هم منظر و هم اکولوژی و هم حتی معماری را پوشش بدهد. می‌توان گفت که یک برداشت قابل درک منظر داریم و یک

زبانی وجود دارد. سرزمین می‌تواند یک مقیاس تحلیل اکولوژیک باشد. اکولوژی منظر هنوز تئوری خاصی ندارد و همان اکولوژی است منتها در مقیاس بالاتر از مقیاس اکوسیستم مطرح می‌شود. زمانی فرا رسید که فهمیدیم اکوسیستم وجود ندارد و در واقع یک پارادایم انسانی است. بعد ارتباطات بین اکوسیستم‌ها مطرح شد و متوجه شدیم که سرزمین هویت بهتری برای تحلیل است... با آمدن ماهواره، منظر، به عنوان مقیاس جدید در اکولوژی مطرح شد که چیزهایی را نشان می‌داد که قبلاً نمی‌دیدیم، و در شهر و منظر مصنوع هم خیلی کاربرد داشت. پیش از این ما ارتباطات توپولوژیک در یک اکوسیستم را بررسی می‌کردیم اما ارتباط یک اکوسیستم با اکوسیستم دیگر را نمی‌دیدیم. نتیجه نادیده گرفتن جریان‌های طبیعی در مقیاس منظر این است که امروز بهترین زمین‌هایمان را

دکتر منصوری با مطرح کردن پرسشی که به موضوع اصلی و چالش برانگیز این بحث می‌پردازد جلسه را آغاز کرد: آیا اساساً چیزی به عنوان «اکولوژی منظر» وجود دارد؟ یا اینکه باید از «منظر اکولوژیک» صحبت کرد؟ در جریان‌های علمی در جهان اصطلاح landscape ecology بسیار به کار می‌رود. در عین حال از مناظری صحبت می‌شود که رویکرد اکولوژیک در آن‌ها غلبه دارد. اما آیا منظر می‌تواند از قواعد اکولوژی پیروی کند و آیا اکولوژی توانایی هدایت منظر را دارد؟ کدام یک از این دو تابع و کدام متغیر است؟

منظر آفرینش

شیبانی: در گذشته تعاریفی که از معماری منظر وجود داشت خیلی بسته و محدود بود... در تعاریفی که در سال‌های اخیر بر آن‌ها تکیه شده، ماهیت منظر محیطی دانسته می‌شود؛ و در منظر انسان ساخت که محصول تعامل انسان با محیط است، انسان محیط را برای استفاده خود مناسب‌سازی می‌کند. عوامل محیطی در منظر حرف اول را می‌زنند. تمام عوامل اکولوژیک، چه آن‌هایی که ما حسشان می‌کنیم و چه آن‌هایی که برای ما قابل درک نیستند در منظر حضور دارند و آن را می‌سازند... منظر اکولوژیک همان منظر طبیعی و منظر آفرینش است. سعی ما بر این است که منظر مصنوع را به منظر آفرینش نزدیک کنیم. منظر ذاتاً اکولوژیک است. در واقع باید از «اکولوژی در منظر» صحبت کرد و اینکه اکولوژی چقدر در منظر رعایت شده است؛ اما «اکولوژی منظر» وجود ندارد...

تغییر در مقیاس

یآوری: «منظر» را «سرزمین»، «زمین‌نما» یا «سیمای سرزمین» هم می‌گویند. در زبان‌های دیگر هم این چالش

دکتر سید امیر منصوری، مدیر گروه معماری
منظر در دانشگاه تهران.

بسیار کلان، از آنجایی که اکولوژیست‌ها در مقیاس سیمای سرزمین به آن نگاه می‌کنند، که منظر یک پهنه بسیار وسیع است، شامل زیستگاه‌ها و عناصر واجد جنبه‌های حیات، و روابط عمودی و افقی بین این‌ها، تا مقیاس خرد که طراحان و معماران به آن اشاره می‌کنند، به عنوان جایی که قابل رؤیت و برای ما قابل درک است. نگاه دیگر در همین مقیاس آن را «منظره» می‌بیند. در عین حال وقتی از منظر مثلاً شهری صحبت می‌کنیم منظور لزوماً آن چیزهایی نیست که در شهر می‌بینیم اما در هر حال یک تصویر (image) از شهر در ذهن ما وجود دارد که درخت، کوچه و ساختمان در آن هست و آن را از منظر طبیعی متمایز می‌کند.

سیمای سرزمین گسترده‌ای است که تمام جنبه‌های حیات را دربر می‌گیرد و بسیار فراتر از چشم‌انداز (vista) است. در مقیاس کره زمین، محیط زیست از آن هم فراگیرتر است. در عین حال اگر از زمین فراتر برویم سیمای سرزمین کره زمین

منظر اکولوژیک می‌تواند به مناظری اطلاق شود که انسان در تغییر آن دخیل است. زمانی که انسان به عنوان عامل اثرگذار بر محیط حضور دارد منظر اکولوژیک می‌تواند وجود داشته باشد. در واقع منظر اکولوژیک در ایجاد فضاهای مصنوعی بیشتر کاربرد دارد، چون در مقیاس‌های بالاتر منطقه‌ای و آمایش سرزمین، منظر اکولوژیک به صورت بالقوه وجود دارد.

سیمای سرزمین

مثنوی: اکولوژی منظر یک علم است - مانند اکولوژی انسانی یا اکولوژی اجتماعی - که با رویکرد علم اکولوژی، به شناخت اجزاء، روابط و سیستم‌های منظر می‌پردازد. اما «منظر اکولوژیک» یک توصیف است؛ مانند «منظر زیبا» که با دیسپلین «زیباشناسی منظر» به عنوان یک چارچوب و یک رویکرد مرتبط می‌شود. مثال دیگر می‌تواند research methodology یا «روش‌شناسی تحقیق» باشد. در عین حال می‌توانیم methodological research یا «تحقیق روشمند» هم داشته باشیم. در اولی روشی برای شناخت یک پدیده بنا می‌گذاریم و در دومی به توصیف آن پدیده می‌پردازیم. پس به لحاظ معنایی هر دوی این‌ها وجود دارند و هیچ‌کدام نافی دیگری نیستند. یکی چارچوب و مفهوم و بنیان و دیسپلین را بنا می‌گذارد و دیگری به کاربرد آن توجه دارد و برای عملیاتی کردن آن به توصیف آن می‌پردازد.

برای روشن‌تر شدن بحث بهتر است کمی به عقب برگردیم و به تعاریف اکولوژی و منظر توجه کنیم. اکولوژی، علم مطالعه روابط بین پدیده‌های طبیعی با همدیگر و با محیط پیرامونشان است و در اینجا مقیاس هم نداریم. منظر اما تعاریف متعددی دارد. از مقیاس

برداشت حرفه‌ای و پیچیده منظر داریم که خیلی شبیه به برنامه‌ریزی است. یعنی همان‌طور که می‌فرمایید منظر و اکولوژی به لحاظ مفهومی یکی است. در واقع منظر برای رسیدن به پایداری باید اکولوژیک باشد و اکولوژیک بودن یک مزیت اختیاری برای منظر نیست.

معنای اعتباری

تقوایی: بحث واژه‌شناسی مسئله مهمی است. به نظر می‌رسد که یک توافق و تفاهمی در این مورد به وجود آمده است و منظر به عنوان معادل landscape انتخاب شده که بیشتر یک برابر نهاده است تا اینکه یک تفسیر باشد... من اعتقاد دارم که اکولوژی منظر وجود دارد و منظر اکولوژیک هم وجود دارد. نه به دلیل ترجمه الفاظ و واژه‌هایی که هست؛ بلکه به دلیل اتفاقاتی که در جریان است. اگر منظر یک محصول و پدیده باشد، اکولوژی یک فرآیند را نشان می‌دهد و یک دانش پایه است که اکولوژی منظر می‌تواند در دل آن اتفاق بی‌افتد؛ در جایی که اکولوژی به منظر نگاه می‌کند و آن را مورد توجه قرار می‌دهد. در عین حال این فرآیند، که در خود منظر هم وجود دارد، وجه مشترک اکولوژی و منظر است. منظر هم به عنوان یک پدیده زنده و پویا به صورت بالقوه دارای فرآیندهایی است... اکولوژی منظر می‌تواند به صورت اعتباری معنی‌دار باشد. تا زمانی که اکولوژی به عنوان یک دانش پایه و جدا از فعالیت‌ها وجود داشت و خیلی با انسان درگیر نبود، به صورت مستقل و مجرد مورد توجه قرار می‌گرفت. با مطرح شدن علوم رفتاری در طراحی، نقش انسان و تجربه زیباشناسی او مهم شد. در اینجا نقش دانشی اکولوژی کم‌رنگ‌تر شده و بُعدی که به فرآیندهای مربوط به زندگی می‌پردازد در آن معنی‌دار می‌شود...

ما تصورات متفاوتی از منظر داریم که به آن نسبت می‌دهیم. از دید اکولوژی، دیدگاه منظر ضعف‌هایی دارد که برای جبران آن به علم اکولوژی منظر نیاز داریم. از سوی دیگر منظرها معتقدند که اکولوژی در دل منظر هست. این‌ها از تعریف منظر دفاع می‌کنند که مطابق آن ذات منظر به روابط طبیعی برمی‌گردد. از یک طرف هر دو گروه تأکید می‌کنند که منظر «ویستا» نیست؛ از سوی دیگر برای دفاع از دیدگاه اکولوژیست‌ها همواره گفته می‌شود که این دیدگاه با ویستا دیدن منظر مقابله می‌کند.

منظر یا «لنداسکیپ»؟

تقوایی: به نظر می‌رسد که ما سر تعریف لنداسکیپ یک توافق نسبی داریم و اینکه لنداسکیپ همه مقیاس‌ها را می‌بیند. اما وقتی آن را به سیمای سرزمین یا منظر ترجمه کنیم پیچیدگی پیش می‌آید...

عدم تفاهم نظری

یاوری: به عقیده من این تفاهم در خیلی جاها وجود ندارد و ما فهم متفاوتی از لنداسکیپ داریم. لنداسکیپ در همه متون خارجی هم تا حدی پیچیدگی دارد. نگاه عملیاتی مهندسان و طراحان منظر و تفاوت آن با مبنای نظری پشت آن بخش دیگری از این پیچیدگی را به وجود می‌آورد؛ و اینکه در عمل این مبنای نظری فقط در یک مقیاس خاص به کار گرفته و عملیاتی می‌شود. با نگاه بین‌رشته‌ای و کار کردن در کنار هم، تا حدودی می‌توان مسائل را حل کرد؛ در غیر این صورت طراحان باید، مانند معماران قدیم ما به مسائل و علوم مختلف اشراف داشته و طبیعت را در طراحی ببینند... مسئله دیگر هم تکیه بر پول نفت است و اینکه نیاز به اکولوژی هنوز به وجود نیامده است.

منظر از دید اکولوژی

منصوری: آیا می‌توان گفت آن چیزی که اکولوژیست‌های منظر مطالعه می‌کنند اصلاً منظر نیست؟ یا بهتر است بپرسم اکولوژیست‌های منظر در واقع چه چیزی را بررسی می‌کنند؟ منثوی: اکولوژی، روابط بین پدیده‌ها را با هم و با

است درخت را یک جنگل عظیم ببیند. حتی سن و تربیت در برداشت فردی مؤثر هستند. یک جایی اکولوژی به این رسید که ارتباطاتی در مقیاس‌های بزرگ‌تر وجود دارد و در نتیجه اکولوژی منظر مطرح شد. درست است که این ارتباطات در آنجا دیده شد اما در سطوح و مقیاس‌های دیگر هم تعریف می‌شود. با آمدن ماهواره ما فهمیدیم که طبیعت دارای سازمان‌دهی با ساختار سلسله‌مراتبی تو در تو است در نتیجه اکولوژی در همه مقیاس‌ها باید دیده شود... یک ویژگی سرزمین این است که مقیاسش را ما تعریف می‌کنیم. سرزمین می‌تواند یک شهر، یک کوچه یا حتی یک حیاط باشد. در واقع حسن مقیاس سرزمین این است که بر اساس فرآیندهایی که در آن اتفاق می‌افتد محدوده‌اش را تعریف می‌کنیم. در نتیجه مقیاس دیگر اهمیتی ندارد. در هر مقیاسی لکه‌ها و ارتباطات و ساختارها صادق است.

اکولوژی به جای زیبایی

منثوی: اکولوژی منظر در چارچوب توسعه پایدار و حفاظت از محیط زیست اتفاق می‌افتد. این گفتگو نشان می‌دهد که در این زمینه اکولوژیست‌ها و برنامه‌ریزان منظر به این مسئله توجه دارند؛ اما معمار منظر وقتی یک باغچه یا یک حیاط را طراحی می‌کند موجودات زنده را نمی‌بیند، بلکه به مکان توجه دارد و ترکیب حجمی و چشم‌انداز را طراحی می‌کند. ما باید به این برسیم که امروز، دانستن اکولوژی منظر برای یک معمار منظر امری حیاتی است و نگاه کارکردی و زیباشناختی در مفهوم منظر به معنای سنتی آن باید به سمت نگاه اکولوژی تغییر کند.

کدام منظر؟

منصوری: مطابق صحبت دکتر منثوی اکولوژی منظر، به عنوان روابط حیاتی درون یک منظر، می‌تواند وجود داشته باشد. مثل فلسفه منظر برای پرداختن به بُعد فلسفی منظر. سؤال این است که آیا ما درباره یک تعبیر واحد از منظر صحبت می‌کنیم؟ به نظر می‌رسد

را داریم که با سیمای سرزمین کرات دیگر متفاوت است. در سیمای سرزمین ما جریان‌ات آب‌های زیرزمینی، باد، انرژی و مواد، زیستگاه‌ها، دالان‌های طبیعی و غیره را می‌بینیم که از دیدگاه منظر اصلاً دیده نمی‌شوند و چون دیده نمی‌شوند نمی‌توان برای آن‌ها چارچوب تحلیل فراهم کرد. در واقع بخشی از تفاوت‌ها در دیدگاه از اینجا ناشی می‌شود.

مقیاس کلان

تقوایی: از صحبت‌های شما من این‌طور برداشت کردم که شما فقط آن چیزی که مقیاسش خیلی بزرگ است را منتسب به اکولوژی می‌دانید. سؤال من این است که اگر واژه‌های فارسی «منظر» یا «سیمای سرزمین» را کنار بگذاریم و تنها از «لنداسکیپ» استفاده کنیم، در این صورت آیا شما همچنان مقیاس را برای اکولوژی قائل هستید؟

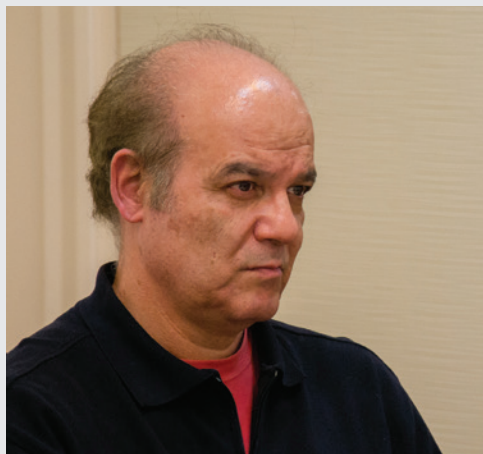
انطباق منظر با علم

منثوی: در اینجا صحبت از مقیاس کلان و مقیاس خرد در عرصه دانش است. اکولوژی یک علم است که به‌طور کلی از مقیاس کلان تا مقیاس خرد را در بر می‌گیرد؛ اما ما از اکولوژی به تنهایی صحبت نمی‌کنیم. وقتی از منظر اکولوژیک صحبت می‌کنیم انطباق یک پدیده مشخص را با آن علم می‌سنجیم که این پدیده یک مقیاس مشخصی دارد.

«سرزمین» به جای «سیمای سرزمین»

یاوری: من واژه «سرزمین» را بیشتر می‌پسندم و نه «سیمای سرزمین» یا «منظر»؛ زیرا تمام فرآیندهای اکولوژیک به‌علاوه فرهنگ و تاریخ را در خود دارد؛ در حالی که منظر بیشتر «نگاه کردن» را به ذهن متبادر می‌کند... ضمناً می‌خواهم به یک نکته اشاره کنم: نگاه کردن به طبیعت به‌عنوان محقق و تفاوت آن با برداشت فردی انسان از طبیعت، بخشی از پیچیدگی‌ها را ایجاد می‌کند. پرسپکتیو انسان ممکن است چیزهایی را منظر ببیند و چیزهایی را نبیند؛ اما در علم، یک مورچه ممکن

دکتر محمدرضا مثنوی، دانشیار دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران.

ایران باید با استفاده از تجربه‌های بومی و دانشی که در گذشته داشته‌ایم چیزی به علم اکولوژی اضافه و آن را تکمیل کنیم.

جمع بندی

منصوری: در بحث‌های دوستان، روشن بود که دایره توجه اکولوژی، فرآیندی رشدیابنده است و تدریجاً از محیط پیرامون و غیرانسان به سیستمی از مجموعه‌هایی که انسان هم در دل آن است معطوف شده است. در عین حال مقیاس آن از بررسی سیستم واحد به بررسی سیستم‌ها و ارتباط آن‌ها با یکدیگر، یا به عبارت دیگر به بررسی سیستم‌های کلان گرایش داشته است. لکن در همه این تحولات، انسان مفعول است و موجودی است در دل اکولوژی. در حالی که در رویکرد منظر، انسان، هر دو نقش فاعلی و مفعولی را همزمان دارد و تفسیر او از محیط در تجمیع با محیط، که خود او نیز جزء آن است، را دربر می‌گیرد.

مصاحبه با دکتر سیما فاخران

(رئیس هیئت مدیره انجمن اکولوژی سیمای سرزمین)

از خانم دکتر سیما فاخران نیز دعوت شده بود در میزگرد شرکت کنند که میسر نشد. با توجه به فعالیت ایشان در ایجاد انجمن بین‌المللی اکولوژی سیمای سرزمین و ارتباط بحث با این انجمن، مصاحبه‌ای کتبی با ایشان انجام شد که متن آن در ادامه می‌آید.

• تفاوت «اکولوژی منظر» و «اکولوژی سیمای سرزمین» چیست؟ تعاریف رایج «اکولوژی منظر» بر پایه چه تعریفی از مفهوم «منظر» ارائه می‌شوند؟

عبارت «Landscape Ecology» در ایران و به زبان پارسی ترجمه‌های گوناگونی داشته است از جمله «اکولوژی سیمای سرزمین» و «اکولوژی منظر». از آنجاکه کاربران این دو واژه معمولاً از تخصص‌های مختلفی برخوردار بوده و در رشته‌های متفاوت کار می‌کنند از دیدگاه هر گروه

اصالت مخاطب در منظر

یاوری: دقیقاً! مخاطب در منظر اصل است. مسئله این است که اگر انسان فرهنگ را رعایت کند منظر اکولوژیک می‌شود. یعنی اگر در ایران فرهنگ ایرانی رعایت شود دقیقاً مثل این است که مسائل طبیعت و اکولوژی و خشکی و کم‌آبی و مانند آن دیده شده باشد. امروز با مطرح شدن emergent properties اکولوژی به این نزدیک می‌شود که حتی برداشت انسان از زیبایی هم می‌تواند مبنای علمی داشته باشد.

جایگاه انسان

منصوری: پس می‌شود گفت که در نگاه اکولوژی بین انسان و سایر پدیده‌ها هیچ تفاوتی نیست و همه هم ارزش‌اند؛ اما در نگاه منظر، محور انسان است.

برای انسان یا با انسان؟

یاوری: در نگاه اکولوژی هم مخاطب و فرهنگ اهمیت دارد. منظری که برای انسان طراحی می‌شود فرق دارد با منظری که به‌طور مشخص برای حفاظت از یک گونه است. اینجا است که فرهنگ، تاریخ و پرسپکتیو مطرح می‌شود. این‌ها هم در حال علمی شدن است. حرف‌های فارینا که یک اکولوژیست است درباره‌ی اکوفیلد، «افکتور» و «پرسپتور» و... خیلی به تاریخ نزدیک است.

نقش متفاوت انسان

شبیانی: اگر بوم را ببینیم، انسان و سایر موجودات به لحاظ ارزشی باهم تفاوتی ندارند. اما در زیست‌بوم انسان نقشی فراتر از سایر موجودات پیدا می‌کند؛ چرا که در طبیعت دخالت کرده و برای استفاده خودش محیطی را فراهم می‌کند.

بوم‌شناسی بومی

مثنوی: در ترجمه اکولوژی در فارسی، استفاده از واژه بوم نشان‌دهنده این است که بوم‌شناسی یک سرزمین، با بوم‌شناسی سرزمین دیگر تفاوت دارد. در نتیجه ما در

محیطشان در طول زمان بررسی می‌کند. اکولوژیست‌های منظر یا سرزمین، روابط بین عناصر منظر را با هم و با محیطشان بررسی می‌کنند. در اینجا بحث ساختار، ماتریس، لکه، دالان و ارتباطات مطرح می‌شود و اینکه برای حفظ کارکردهای منظر و بقای آن، باید این ساختارها و ارتباطات را حفظ کرد. این علم امروز کاربردهای مهمی هم دارد. یاوری: اما طراحی منظر به این‌ها نمی‌پردازد.

بُعد دیگر

منصوری: اکولوژیست‌های منظر چیزی را بررسی می‌کنند که با منظر درونی علم اکولوژی سازگار است اما این چیز لزوماً منظر نیست و باید برای آن اسم دیگری گذاشت. این چیز در واقع بخشی از منظر یا همان سرزمین است... در تعریفی که ما از منظر می‌دهیم یک بُعد به این اضافه می‌شود. منظر همه این‌هاست به اضافه فهم ما از این‌ها. در منظر مخاطب مهم است و ما منظر را بدون مخاطب نمی‌توانیم تعریف کنیم.

یاوری: اما منظر هم همین اهداف را دارد. منظر هم می‌خواهد پایدار، کم‌هزینه، زیبا و غیره باشد.

منظر مطلق است

مثنوی: منظر را برآیند یا خروجی قابل رؤیت مظاهر لنداسکیپ می‌بینیم. یعنی در تعریف شما از منظر، انسان در محور قرار دارد؛ اما از نظر من، منظر، آفرینش خداوند است و همیشه وجود دارد.

منظر یا طبیعت؟

منصوری: ولی این تعریف شما در واقع همان تعریف طبیعت است و نه منظر. به استناد این تعریف می‌توان گفت چون انسان یکی از اجزای منظر است در اکولوژی منظر موضوعیت و اهمیت پیدا می‌کند و چون ویژگی‌های این انسان در جاهای مختلف، متفاوت است پس اکولوژی منظر باید به روابط فرهنگی و روابط انسان با سرزمین هم توجه کند.

تعریف سیمای سرزمین و منظر متفاوت است که البته این دیدگاه در بین مکاتب مختلف بین‌المللی هم به چشم می‌خورد. در مکتب آمریکایی علم Landscape Ecology بیشتر در دانشکده‌های منابع طبیعی و محیط زیست و با رویکرد کل‌نگر نسبت به محیط‌های طبیعی تدریس می‌شود که این همان مکتبی است که در ایران با نظر استاد فرهیخته محیط زیست ایران، جناب آقای دکتر مخدوم به صورت «بوم‌شناسی سیمای سرزمین» ترجمه، تعریف و شناخته می‌شود.

در حالی که در مکتب اروپایی این علم بیشتر در دانشکده‌های هنر و معماری تدریس می‌شود و طراحان و آرشیتکت‌های محیط‌های شهری / انسان‌ساخت از بُعد دیگری در پیشبرد مفاهیم این علم نقش آفرینی می‌کنند که معمولاً برای Landscape از ترجمه «منظر» استفاده می‌کنند. تعریف: «سیمای سرزمین» محیطی است غیرهمگن که از بیش از یک اکوسیستم تشکیل شده باشد و بنابراین در اکولوژی سیمای سرزمین، نسبت به علم اکولوژی که به صورت سنتی فقط بر یک اکوسیستم متمرکز می‌شود، مثلاً اکولوژی مرتع و یا اکولوژی جنگل و...، محدوده مطالعاتی گسترده‌تر بوده و مجموعه ناهمگنی از اکوسیستم‌های مرتعی، جنگلی، اراضی کشاورزی، مناطق

مسکونی و اکوسیستم‌های آبی را در برمی‌گیرد. تفاوت دیگر این علم نسبت به اکولوژی این است که انسان و کاربری‌های اراضی انسان‌ساخت نیز به عنوان جزئی از سیستم مورد مطالعه بوده که بر ساختار، عملکرد و پویایی سیمای سرزمین و فرایندهای اکولوژیک تأثیرگذار هستند. آیا اکولوژی منظر شاخه‌ای از علم اکولوژی است؟ یا اینکه باید آن را دانشی اساساً متفاوت، اما بین‌رشته‌ای و دارای اشتراکاتی با اکولوژی دانست، که از رویکرد/روش‌های اکولوژی در شناخت سرزمین/منظر بهره می‌برد؟

بله؛ اکولوژی سیمای سرزمین شاخه‌ای از علم اکولوژی است که پس از طرح موضوع «نگرش کل‌گرا» در اروپای مرکزی شکل گرفت اگرچه این شاخه نوین از اکولوژی ماهیت بین‌رشته‌ای داشته و جغرافیدانان، بوم‌شناسان، مدیران منابع طبیعی، مهندسان و طراحان فضاهای شهری، متخصصین سنجش‌ازدور، سامانه اطلاعات جغرافیایی و غیره، همه در شکوفایی و گسترش این علم نقش ایفا کرده‌اند.

• درباره «انجمن اکولوژی سیمای سرزمین» در ایران و اهداف آن توضیحاتی را ارائه فرمایید.

انجمن بین‌المللی اکولوژی سیمای سرزمین (IALE: International Association for Landscape Ecology) با هدف توسعه علم اکولوژی سیمای سرزمین در سال ۱۹۸۲ تأسیس شد و به تدریج نمایندگی‌های این انجمن جهانی در کشورهای مختلف که در این علم فعال بوده‌اند شکل گرفت و خوشبختانه با ارائه پروپوزال و انجام مذاکرات و شرکت در کنگره‌ها و جلسات مختلف توسط اعضای هیئت مؤسس با هیئت مدیره این انجمن و ارائه توانمندی‌ها و پتانسیل‌های موجود در کشور در سال ۲۰۱۲ شعبه ایرانی این انجمن (IALE-Iran) به‌عنوان اولین نمایندگی در خاورمیانه مورد تصویب قرار گرفت و دفتر انجمن در دانشکده منابع طبیعی در دانشگاه صنعتی اصفهان تأسیس شد. تاکنون این انجمن در ۲۴ کشور نمایندگی دارد و دارای کمیته اجرایی فعال، صفحه وب با درج آخرین اخبار در مورد کنفرانس‌ها، فرصت‌های شغلی،

جذب دانشجویان دکتری و انتشار بولتن و خبرنامه بوده و هرساله کنفرانس‌های منطقه‌ای و هر چهار سال یک‌بار کنگره جهانی را در مناطق مختلف تحت پوشش سازمان دهی می‌کند.

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد انجمن بین‌المللی اکولوژی سیمای سرزمین به لینک زیر مراجعه نمایید:

<http://landscape-ecology.org>

اهداف انجمن اکولوژی سیمای سرزمین در ایران شامل توسعه شبکه ارتباطی بین محققین و دانشگاهیان مرتبط با علم اکولوژی سیمای سرزمین و همچنین طراحان منظر در داخل و خارج از کشور، توسعه ارتباطات بین محققین این علم و سیاستمداران و برنامه‌ریزان مرتبط با مدیریت سیمای سرزمین در کشور، برگزاری اجلاس‌ها، کارگاه‌های علمی و کاربردی و غیره است.

لازم به ذکر است دومین کنفرانس بین‌المللی اکولوژی سیمای سرزمین در اکتبر ۲۰۱۶ (آبان ماه ۹۵) در دانشگاه صنعتی اصفهان با حمایت و حضور هیئت مدیره انجمن بین‌المللی و دیگر متخصصین از کشورهای مختلف به منظور ترویج دانش اکولوژی سیمای سرزمین، معرفی روش‌ها و دستاوردهای جدید این علم و همچنین جذب و تقدیر از اعضای فعال از سراسر کشور برگزار خواهد شد. افراد حقیقی و حقوقی با عضویت در انجمن - IALE Iran عضویت همزمان در انجمن جهانی را داشته و گواهی بین‌المللی دریافت می‌کنند و همچنین از تخفیف ویژه برای شرکت در کنفرانس‌ها و کارگاه‌های آموزشی برخوردار خواهند شد.

برای کسب اطلاعات بیشتر و دریافت فرم عضویت لطفاً به لینک زیر مراجعه نمایید:

<http://iale.iran.iut.ac.ir>

پی‌نوشت

۱. eco-field
۲. خصوصیات بیرونی
۳. Kaplan
۴. Appeltan
۵. effector
۶. perceptor

Roundtable: Landscape and Ecology

Report: Elnaz Mortazi Mehrabani

The scientific panel on “landscape ecology” was held in Nazar research center by presence of professors and experts in “landscape” and “ecology”, in order to discuss the relation of these concepts and definition of “landscape ecology”. In this panel arranged by Dr. Seyed Amir Mansouri, Director of landscape architecture department at University of Tehran and president of Nazar research center, experts in both fields exchanged their views about landscape ecology; including Mr. Mehdi Sheibani, professor of landscape architecture at Shahid Beheshti University, Dr. Mohammad Reza Masnavi, architect and associate professor in Faculty of Environment at University of Tehran, Dr. Ahmad Reza Yavari, associate professor in Faculty of Environment at University of Tehran and Dr. Hasan Taghvaei, director of landscape architecture department at the University of Shahid Beheshti.

Dr. Mansouri: The term “landscape ecology” is widely used in the scientific trend in the world, but is there a thing as “landscape ecology”? and what does the term “ecological landscape” refer to? Can landscape follow the principals of ecology and can ecology lead landscape?

Sheibani: In recent years landscape definition relies on its environmental entity, environmental factors are of first priority in landscape. All ecological factors, both perceived and imperceptible ones exist in landscape. Ecological landscape is the same as natural landscape and it's the landscape of the creation.

We try to make the built landscape the same as the natural one. Landscape is inherently ecological. Therefore, “Ecology in landscape” and the extent of the importance of ecology for landscape should be discussed, but “landscape ecology” does not exist...

Dr. Yavari: Landscape ecology does not have a certain theory yet, it is the same as ecology but in a scale greater than of ecosystem. There came a time when we realized ecosystem is in fact a human paradigm. Then came the connections between ecosystems and we found that landscape is a better identity to analyze... With the advent of satellites, Landscape was introduced as a new scale in ecology, showing things that previously were not observable... Satellites showed mosaic, textures and colors that were close and relevant concepts to the field of design. As a result, ecology and landscape

were both come close together. Both designers considered “emergent properties” and ecologists considered the context and relations in nature. Therefore the concept of “total landscape” emerged that covered landscape, ecology and even architecture. It is true that landscape should be ecological to ensure sustainability and being ecological is not optional for landscape. Moreover, regarding the satellites, we find that nature has a hierarchical layered organizational structure where all measures should be considered as a result of Ecology.

Dr. Taghvaei: Landscape ecology exists and so does ecological landscape. If landscape is a “product”, then ecology shows a “process” and it is a basic knowledge where landscape ecology can be formed within and ecology considers landscape. Ecology was not involved with human as long as it was introduced as an independent knowledge separated from other activities; however it was highly regarded with the advent of behavioral sciences in design and the role of human and his aesthetic experience. Ecological landscape can be applied to built environments where human is an impacting factor in the landscape. In fact, the term “ecological landscape” is more used to describe human-shaped landscapes. In regional and territorial scales, ecological landscape is inherent.

Dr. Masnavi: Landscape Ecology is a science, such as “human ecology” or “social ecology”, which identifies the components, relations and systems of

landscape with the approach of ecology science. However, “ecological I” is a description; such as “beautiful landscape” which links with “landscape aesthetics” as a framework and a related approach.

In the premier one, we find a method for understanding the phenomenon while the latter describes the phenomena discussed. Therefore, they both exist semantically. One describes the framework, concept, foundation and discipline and the other focuses on its application and describes its operationalization.

Ecology is the science that studies the relations of natural phenomena with each other and with their environment regardless of a scale. Nonetheless, landscape has multiple definitions; from what ecologists mean by territorial landscape including habitats, elements containing aspects of life, and vertical and horizontal relations of them, to micro scales discussed by designers and architects as a perceptible and visible place. Meanwhile, when we talk about, for example, “urban landscape” we do not necessarily address the visible elements of the city. However, there is always an “image” of trees, streets and buildings in our minds that distinguishes it from natural landscape.

In landscape in territorial scales, we consider groundwater flow, wind, energy and materials, habitat, natural corridors and etc. that are not considered or analyzing by the latter concept of landscape by architects.